

„ლურჯი ეკონომიკის“ პოტენციალი და შესაძლებლობები

თეა ლაზარაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

ნაზირა კაკულია

ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ოკეანის როლი მსოფლიო ეკონომიკაში

საზღვაო და სანაპირო ეკოსისტემების სასარგებლო თვისებების და წარმოებული „მომსახურების“ სპექტრი საკმაოდ ფართოა და ურთიერთდაკავშირებულია: ესენია ძვირფასი საზღვაო ორგანიზმების საარსებო გარემო; რესურსები აკვაულტურისთვის; სანაპირო ხაზების სტაბილიზაცია და ბუნებრივი მოვლენებისაგან დაცვა; შესაძლებლობები ტურიზმისა და დასვენებისათვის; რესურსები ადგილობრივი წარმოებისათვის და გლობალური მიქნოდების ჯაჭვისათვის.

ეჭვგარეშეა, რომ ერთი საარსებო გარემოს არარაციონალური გამოყენება გარდუვალად ინვესტებს სხვა „მომსახურების“ და ძვირფასი რესურსების დაკარგვას. ეკოსისტემებს, ეკონომიკურ აქტივობებს, ანთროპოგენურ ზემოქმედებასა და კლიმატის ცვლილების პროცესებს შორის ურთიერთკავშირის გაგებას და დაკვირვებას, გადამწყვეტი მნიშვნელობა გააჩნია სანაპირო და საზღვაო რესურსების მდგრადი გამოყენების უზრუნველსაყოფად.

„ლურჯი ეკონომიკის“ კონცეფცია თავაზობს მართვის ტრადიციული დარგობრივი მიდგომებიდან, ეკოსისტემურზე გადასვლას, ეყრდნობა რა პოლიტიკის ისეთ ინსტრუმენტებს, როგორიცაა: სანაპირო ზონების ინტეგრირებული მართვა, საზღვაო სივრცითი დაგეგმარება, დაცული საზღვაო ტერიტორიების შექმნა [1].

მართვის ეკოსისტემური მიდგომა „ლურჯი ეკონომიკის“ კონცეფციასთან მიმართებაში.

- სისტემური და მოქნილი მიდგომა
 - ყველა ასპექტისა და ურთიერთკავშირის აღრიცხვა
1. ეკოსისტემის ელემენტებს შორის კავშირების დადგენა სახეებისა და საარსებო ადგილების ჩათვლით.
 2. ადამიანის საქმიანობის კუმულაციური ზემოქმედების შეფასება.
 3. რესურსების მართვა მრავალჯერადი გამოყენებისათვის.
 4. ცვალებადი გარემოს შესწავლა და მასთან ადაპტაცია.
 5. ადამიანის კეთილდღეობაში ეკოსისტემური მომსახურების პირდაპირი და ირიბი წვლილის გათვალისწინება.

„ლურჯი ეკონომიკის“ დარგების განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის მიმართ სხვადასხვა მიდგომები არსებობს.

**მსოფლიო ბანკის კლასიფიკაცია
ეკონომიკური საქმიანობის სახეების მიხედვით**

საქმიანობის სახეები	დარგები
ცოცხალი ზღვის რესურსების ჭერა და ვაჭრობა	ზღვის პროდუქტებისა და ტევზის დაჭერა, ზღვის ცოცხალი რესურსების გამოყენება ფარმაციაში, სასუქებისა და ქიმიური დანამატების წარმოებისათვის.
არაცოცხალი აეაგანახლებადი ზღვის რესურსების მოპოვება და გამოყენება	მინერალების, ენერგეტიკული რესურსების მოპოვება, მტკნარი წყლის წარმოება
განახლებადი არაამონურვადი რესურსების გამოყენება	განახლებადი ენერგია ოფშორულ ზონებში
საზღვაო კომერციული საქმიანობა და ვაჭრობა	საზღვაო ტრანსპორტი და საზღვაო ვაჭრობა, სანაპირო ტურიზმი და რეკრეაცია, სანაპირო ზონების განვითარება
საქმიანობა, რომელსაც წვლილი შეაქვს გარემოებების დაცვაში	ნახშირბადის სეკვესტრი, სანაპიროების დაცვა, ხმელეთზე განლაგებული სამრეწველო საწარმოების ნარჩენების მართვა

„ლურჯი ეკონომიკის“ სექტორებს ლოგორც წესი მიაკუთვნებენ დარგებს, რომლებიც დაკავშირებული არიან ოკეანეებთან, ზღვებთან და სანაპიროებთან, მიუხედავად იმისა თუ სად ფუნქციონირებენ ისინი, უშუალოდ საზღვაო გარემოში (ნაოსნობა, აკვაკულტურა, ენერგიის წარმოება), თუ ხმელეთზე (პორტები, გემთმშენებლობები, წყალმცენარეების წარმოება და ა.შ.).

ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია „ლურჯი ეკონომიკის“ 11 საბაზისო და 6 ფორმირებად დარგს გამოყოფს. საბაზისო დარგებს მიეკუთვნება ისეთი ტრადიციული სფეროები, როგორიცაა: თევზჭერა, ნაოსნობა და ტურიზმი. ფორმირებად დარგებს - ინოვაციური და მაღალტექნოლოგიური სექტორები-აკვაკულტურა, ღრმანყლებიდან მოპოვება, ბიოტექნოლოგიები და განახლებადი ენერგეტიკა.

**ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების
ორგანიზაციის კლასიფიკაცია დარგების მიხედვით**

ტრადიციული დარგები	ფორმირებადი დარგები
• თევზჭერა • ზღვის პროდუქტების გამოშვება • ნაოსნობა • საპორტო ინფრასტრუქტურა • გემთმშენებლობა და გემების რემონტი • შეღებვზე გაზისა და ნავთობის მოპოვება • საზღვაო მშენებლობა • საზღვაო ბიზნესის	• ქარის ოფშორული ენერგია • ოკეანის განახლებადი ენერგია • ზღვის ბიოტექნოლოგიები • ზღვის მაღალტექნოლოგიური პროდუქტები და მომსახურება • ღრმანყლიან ზონებში ნავთობისა და გაზის მოპოვება • ზღვის აკვაკულტურა

მომსახურებასაზღვაო სამეცნიერო-კვლევითი და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოები და განათლება • გათხრითი სამუშაოები	
---	--

ვარაუდობენ, რომ „ლურჯი ეკონომიკის“ სექტორებში ახალი ტექნოლოგიები კომერციულ სტადიას მიაღწევენ მომდევნო 10 წლის განმავლობაში. ამ პროცესის მხარდაჭერა მოწოდებულია გაეროს ოკეანეების მეცნიერებათა ათწლეულის მიერ (2021-2030).

ზღვები და ოკეანეები უზარმაზარ არეალს ქმნიან ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით ინოვაციებისა და ექსპერიმენტებისათვის. მსოფლიო ბანკი ვარაუდობს, რომ მსოფლიოში საკვები პროდუქტების 10%-ის მიღება შესაძლებელია ზღვის წყალმცენარეებისაგან. უკვე დღეისათვის მიმდინარეობს ვირუსსაწინააღმდეგო სამკურნალო საშუალებების ტესტირებები, 5რომლებიც ზღვის ორგანიზმებისგანაა მიღებული, ხოლო „ლურჯი ეკონომიკის“ ყველაზე ინოვაციური მოთამაშეები მუშაობენ ოკეანეში ენერგიის წარმოების ტექნოლოგიების ღირებულების შემცირებაზე.

ფორმირებადი დარგები

- ქარის ოფშორული ენერგია - ექსპერტების შეფასებით სანაპირო ქარის მცურავი ელექტროსადგურები ქმნიან სტიმულებს ოფშორული ქარის ენერგიის განვითარებისათვის, რომლის დამატებული ღირებულება 2030 წლამდე ფასდება, 230 მლრდ აშშ დოლარად. ქარის ოფშორული ენერგიის განვითარებაში ლიდერს დიდი ბრიტანეთი წარმოადგენს, რომლის წილად მსოფლიო სიმძლავრის 30% მოდის.

- ტალღის ენერგია - პროგნოზი კეთდება, რომ ტალღის ენერგიის ბაზარი გაიზრდება 107 მლნ აშშ დოლარამდე 2025 წლისთვის (2020 წელს - 44 მლნ აშშ დოლარი იყო) – 2021 წელს დაიწყო აშშ-ში ორეგონის შტატის შელფზე ტალღის ენერგო სადგურის მშენებლობა (პროექტის ღირებულება 80 მლნ აშშ დოლარი) რომელიც 2023 წელს უნდა ჩაეშვას ექსპლუატაციაში და მისი მაქსიმალური სიმძლავრე 20 მეგავატი უნდა იყოს.

- მცურავი მზის ელექტროსადგურები- ექსპერტების შეფასებით თუკი მსოფლიოში ფიდროე-ენერგო სადგურების რეზერვუარების 20%-ის დაფარვა მოხდება მოტივტივე მზის ელექტროსადგურებით ეს ენერგიის გლობალური წარმოების 40%-ს დაფარავს. ამ კუთხით სინგაპური გამოირჩევა. 2021 წელს სინგაპურში თენგის წყალსაცავზე დასრულდა მოტივტივე მზის პანელების ფერმის მშენებლობა, რომელიც 122000 მზის პანელისაგან შედგება და 45 ფექტარს ფარავს. იგი ითვლება მსოფლიოში ერთ-ერთ ყველაზე დიდ მოტივტივე 60 მეგავატ-პიკი სიმძლავრის მზის ფოტოვოლტურ სისტემად.

- წყლის გამამტკნარებელი ქარხნები - ტექნოლოგია გამოიყენება სასმელი წყლის დეფიციტის აღმოფხვრისთვის. ტექნოლოგიების შედარებით აქტიურ გამოყენებას ხელს უწყობს მათი ღირებულების შემცირება, თუმცა დღევანდელ პირობებში ქარხნების 67% მდებარეობს მაღალშემოსავლიან ქვეყნებში. აღსანიშნავია მაროკო, სადაც ქ. აგადირეში შენდება აფრიკაში უმსხვილესი წყლის გამამტკნარებელი ქარხანა, რომლის სიმძლავრემ 274 ათას მკუბ/დღეში უნდა შეადგინოს. ქარხანამ უნდა უზრუნველყოს რეგიონში მცხოვრები 2,3 მლნ ადამიანი მტკნარი წყლით. წყლის გამოყენება აგრეთვე მოხდება სასოფლო-სამეურნეო მიწის 15 ათასი ჰექტრის მოსარწყავად.

- მოქცევითი ტალღის ენერგია - მოქცევი ელექტროსადგურები გამოიყენებენ დედამიწის ბრუნვის ენერგიას. ისინი შენდება ზღვის ნაპირებზე სადაც დღის განმავლობაში ფიქსირდება წყლის მოცულობის მკვეთრი ცვლილება. მსოფლიოში ერთ-ერთ ყველაზე მსხვილ მოქცევის ელექტროსადგურს დღეისათვის წარმოადგენს კორეის რესპუბლიკის ჩრდილო-დასავლეთ სანაპიროზე სიხვის ხელოვნურ ყურეში განთავსებული სადგური, რომლის სიმძლავრე 254 მეგავატია. იგი 2011 წლიდან ფუნქციონირებს.

- ზღვის აკვაკულტურების გაშენება ხმელეთზე - საშუალებას იძლევა ზღვებისა და ოკეანეების დაბინძურებისა და თევზჭერის შემცირებას. აშშ-ს კომპანია Atlantic Sapphire იყენებს ორაგულის გაშენების ტექნოლოგიას Blue House კონტეინერებში ხმელეთზე ფლორიდის შტატში. კომპანია ამ 2020 წელს დაიწყო წარმოება და მისი უახლესი სამიზნეა - 9,5 ათასი ტ/წ, ხოლო 20314 წლისთვის - 222 ათასი ტ/წ [5].

- ზღვის ბიოტექნოლოგიები - წყლის ბიოლოგიური გარემოს პოტენციალის პრაქტიკულ გამოყენებას გააჩნია რიგი პერსპექტიული მიმართულებები:

- ბიოენერგეტიკა;
- ფუნქციური კვები პროდუქტებისა და ნამღების შემუშავება;
- მინერალების მოპოვება;
- კვების პროდუქტების;
- ძვირფასი სახეობის წყალმცენარეებისა და თევზების გაშენება.

მსოფლიოში მრავალი ეროვნული სტრატეგია და მართვის მიდგომები გამოიყენება. ევროკავშირი - მდგრადი განვითარების საერთო მიდგომები პირველად ფორმულირებულ იქნა ევროკავშირის მიერ 2007-2008 წლებში: ინტეგრირებული საზღვაო პოლიტიკა (2007) და ევროკავშირის საზღვაო სტრატეგიის ჩარჩო დირექტივა (2008). დოკუმენტში ნათქვამია, რომ აუცილებელია ქვეყნების მიერ მიღებულ იქნას მდგრადი საზღვაო სტრატეგიები, მართვის ინტეგრირებული სისტემები, ჩატარდეს ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური შეფასებები, ცოდნის ბაზის შექმნა, ეკოლოგიური ინდიკატორებისა და მონიტორინგის პროგრამის შემუშავება. 2012 წელს ევროკავშირმა განსაზღვრა „ლურჯი ეკონომიკის 5 მამოძრავებელი ფაქტორი: აკვაკულტურა; განახლებადი ენერგია; სასარგებლო წიაღისეულის ღრმანწყლებში მოპოვება; ბიოტექნოლოგიები; საზღვაო და სანაპირო ტურიზმი. 2014 წელს ევროკავშირის ქვეყნებში დაიწყო საზღვაო და სანაპირო ტერიტორიების სივრცითი დაგეგმარების ინსტრუმენტების დანერგვა, შესაბამისი დირექტივების მიღების გზით. 2021 წელს ევროკომისიამ შეიმუშავა „ლურჯი ეკონომიკის“ მდგრადი განვითარებისათვის ახალი მიდგომა ევროკავშირში, ჩარჩო დოკუმენტი, რომელიც აღწერს ევროკავშირის პრიორიტეტებს საზღვაო და სანაპირო ზონის გარემოს ეკოსისტემური მართვის სფეროში. დოკუმენტი მოიცავს ამოცანებს სივრცობრივი დაგეგმარების, დიკარბონიზაციის, ბიომრავალფეროვნების აღდგენის, მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების განვითარების, „ცირკულარული“ მოდელებისა და კვების სისტემის მდგრადობის ამაღლების ნაწილში და სფეროში, რომელიც ხელს უწყობს დასაქმებისა და პროფესიული უნარების განვითარებას.

ინდოეთი - სამთავრობო დოკუმენტებში „ახალი ინდოეთის ხედვა 2030“, რომელიც 2019 წელს იქნა წარმოდგენილი „ლურჯი ეკონომიკა“ გამოყოფილია, როგორც ქვეყნის განვითარების საკვანძო მიმართულება. 2020 წელს ინდოეთის პრემიერ-მინისტრის ეკონომიკურმა საკონსულტაციო საბჭომ წამოაყენა ქვეყნის „ლურჯი ეკონომიკის“ განვითარების სტრატეგიის პროექტი საზოგადო საზოგადო განხილვისთვის. პროექტში გამოყოფილია ის ეტაპები, რომლებიც აუცილებელია მთავრობის დონეზე იქნას მიღებული ქვეყნის ოკეანის რესურსების გამოყენების მიზნით. დოკუმენტში გა-

მოყოფილია 7 თემატური სფერო: ოკეანის ეკონომიკის აღრიცხვისა და მართვის სისტემა; სანაპირო საზღვაო რაიონების ტერიტორიული დაგეგმარება და ტურიზმი; საზღვაო თევზჭერა; აკვაკულტურა და საზღვაო გადაზიდვები; სასარგებლო წიაღისეულის ზოლზე და ღრმანწყლებში მოპოვება; ზღვის ენერგია და უსაფრთხოება; „ლურჯი ეკონომიკის“ ახალი დარგების განვითარება, ადამიანური კაპიტალის განვითარება და საერთაშორისო თანამშრომლობა.

- ინდონეზია - 2014 წელს ინდონეზიის პრეზიდენტმა ჯოკო ვიდოდომ აღმოსავლეთაზიურ სამიტზე აღნიშნა, რომ ინდონეზიაში საზღვაო დოქტრინის რეალიზაციის დაწყების შესახებ. ინდონეზიის საზღვაო დოქტრინის დოკუმენტური გაფორმება მოხდა 2017 წელს „ეროვნული საზღვაო პოლიტიკის“ გამოსვლით. მას საფუძვლად დაედო: ადამიანური რესურსების განვითარება; საზღვაო უსაფრთხოება; ზღვის რესურსების მართვის ინსტიტუციალიზაცია; საზღვაო ეკონომიკა; ინფრასტრუქტურა და კეთილდღეობა; საზღვაო დიპლომატია. მათ საფუძველზე შემუშავებულ იქნა 76 პროგრამა. ექსპერტების შეფასებით არსებული დოკუმენტი წარმოადგენს ქოლგისებურ პროგრამას, რომელიც არ თავაზობს ახალ გადაწყვეტილებებს და დამატებით ბიუჯეტური მხარდაჭერის გამოყოფას, თუმცა იძლევა ფინანსირების სხვა ფორმების მოზიდვის შესაძლებლობებს, მ.შ. სახელმწიფო-კერძო პარტნიორობის ფორმაში.

- კანადა - 1997 წელს აკანადამ მიიღო კანონი ოკეანეების შესახებ და გახდა პირველი ქვეყანა მსოფლიოში, რომელმაც შეიმუშავა ყოველმხრივი და კომპლექსური კანონმდებლობა ეკონომიკის ოკეანის სექტორების მართვისთვის. „ლურჯი ეკონომიკის“ მართვის სრულყოფის მიზნით კანადის სამინისტრო მეთევზეობისა და ოკეანეების მართვის კუთხით შეიმუშავებს „ლურჯი ეკონომიკის“ განვითარების სტრატეგიას 2040 წლამდე. სტრატეგიის მიზნებია: საზღვაო გარემოს შესწავლა და დაცვა; მდგრადი ეკონომიკური შესაძლებლობების მხარდაჭერა; „ლურჯი ეკონომიკაში“ საერთაშორისო ლიდერობა. სტრატეგიის რეალიზაციის შეფასება მოხდება ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური მიზნების მიღწევის საფუძველზე. სტრატეგია დაეფუძნება ეკოსისტემურ და პრევენციულ მიდგომას, მდგრადი განვითარების პრინციპებს, ეკონომიკური დივერსიფიკაციის ნახალისებას და კომპლექსურ მართვას.

- კორეის სახალხო რესპუბლიკა - 2010 წელს კორეის სახალხო რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭომ მხარი დაუჭირა „ლურჯი ეკონომიკური ზონის“ შექმნას შანდუნის ნახევარკუნძულზე კორეის სახალხო რესპუბლიკის საზღვაო ეკოსისტემის განვითარებისათვის. 2012 წელს კორეის სახალხო რესპუბლიკის სახელმწიფო საბჭომ 8 სანაპირო რაიონის შექმნის გეგმა დაამტკიცა საზღვაო ეკონომიკის წვლილის გაზრდის მიზნით. 2016 წელს კი კორეის სახალხო რესპუბლიკის XIII ხუთწლიანი გეგმის ფარგლებში შემუშავდა ახალი დებულებები, რომელიც კონტროლის გამკაცრებას ეხებოდა. კერძოდ არაკანონიერ თევჭერას, სანაპირო ეკოსისტემის დაცვას, ჭაობების უფრო მეტად აქტიურ აღდგენას და საზღვაო ეკოსისტემების აქტიურ მართვას.

- ნორვეგია - 2017 წლის აპრილში ნორვეგიის მთავრობამ განსაზღვრა „ოკეანის“ დღის წესრიგი და შეიმუშავა „ოკეანის ეროვნული სტრატეგია“. 2013 წელს სტრატეგია იქნა განახლებული და მასში გამოიყო 3 პრიორიტეტი: „ლურჯი ეკონომიკის“ გაციფრულების განვითარება და კადრების მომზადება მისი განვითარებისათვის კლიმატის ცვლილება და „მწვანე“ და მთელი სანაპირო ზონის გასწვრივ ღირებულების შექმნა. ნორვეგიის „ლურჯი ეკონომიკის“ სტრატეგიაში აქცენტი კეთდება „ოკეანის კლიმატის“ განვითარებაზე ოკეანის დარგებს შორის ურთიერთქმედების გაფართოების სტიმულირების გზით.

- სეიშელის კუნძულები - 2015 წელს სეიშელის მთავრობამ შექმნა „ლურჯი ეკონომიკის“ დეპარტამენტი ფინანსებისა და ვაჭრობის სამინისტროს სტრუქტურაში, რომელსაც შემდგომ დაერ-

ქვა ფინანსების, ვაჭრობის და „ლურჯი ეკონომიკის“ სამინისტრო. დეპარტამენტის მთავარი მიზანი იმ ინიციატივების კოორდინაციაში მდგომარეობს, რომლებიც დაკავშირებულია ოკეანისა და ზღვის რესურსებთან ოკეანის ტერიტორიების მდგრადი გამოყენების პროექტების რეალიზაციის ხელშეწყობაში. 2018 წელს მთავრობამ დაამტკიცა „ლურჯი ეკონომიკის“ განვითარების საგზაო რუკა 2018-2030 წლებისთვის, რომელიც ოკეანის მდგრადი განვითარებისადმი კომპლექსურ მიდგომას წარმოადგენს მდგრადი განვითარება 2030-ის დღის წესრიგისა და პარიზის შეთანხმება კლიმატის ცვლილების შესახებ შესაბამისად. საგზაო რუკაში მთავარი ინიციატივების სახით გამოიყოფა ზღვის სივრცითი დაგეგმარება და ინოვაციური დაფინანსება [3].

საერთაშორისო სტანდარტები. ოკეანის ეკოსისტემის სწრაფი დეგრადაციის პირობებში რესურსების არარეგულირებადი მოპოვება, ზღვის ორგანიზმების საარსებო არეალის განადგურება, კლიმატის ცვლილება, წყლის დაბინძურება და მდგრადი მართვის პრაქტიკაზე გადასვლის საკითხი საკმაოდ მწვავედ დგას მსოფლიოს დღის წესრიგში.

ჩამოთვლილ პრობლემებს გარდა კოლოგიური ხასიათისა, გაჩნიათ დიდი ფინანსური დანაკარგებიც, რომ აღარაფერი ვთქვათ იმ რისკებზე, ადამიანების კეთილდღეობას, ხარისხიან და უსაფრთხო ცხოვრებას ეხება.

გლობალური აქტუალური ტენდენციის ფონზე, როგორცაა მაგალითად - ეკონომიკური ზრდის ახალი წყაროების ძიება, მდგრად განვითარებაზე გადასვლა, გლობალური და ეროვნული მიზნების მიღება ნახშირორჟანგის გამოფრქვევის შემცირებისათვის, „ლურჯი ეკონომიკის“ კონცეფციისადმი ყურადღება მუდმივად იზრდება, ისევე როგორც იმ პროდუქტებისა და საერთაშორისო ინიციატივების რიცხვი, რომლებიც პრაქტიკულ რეალიზაციასთან არის დაკავშირებული.

გაეროს კონფერენციამ ვაჭრობისა და განვითარების შესახებ 2017 წელს გამოუშვა ბიოვაჭრობის პრინციპები და კრიტერიუმები, დამატებითი რეკომენდაციების ნაკრები მთავრობებისა და კომპანიებისათვის ადგილობრივ ბიომრავალფეროვნებაზე დაფუძნებაზე საქონლისა და მომსახურების, შეგროვების წარმოებისა და კომერციალიზაციის მდგრადი საქმიანობის ორგანიზაციისათვის. 2020 წელს მოხდა პრინციპების განახლება და გამოყენების სფეროს გაფართოება საზღვაო საქონლისა და მომსახურების კუთხით. გაეროს ინფორმაციით ეს პრინციპები უკვე 65 ქვეყანაშია დანერგული.

მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაციის ფარგლებში მიმდინარეობს მოლაპარაკებები მავნე თევზაობის სუბსიდირების შეწყვეტის შესახებ. თუმცა მოლაპარაკებები გრძელდება სუბსიდირების გაუქმების შესახებ შეთანხმებაზე ხელმოწერის მიზნით.

საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის წევრები 2018 წლიდან შეთანხმდნენ შეემცირებინათ სასათბურე გაზების გამოფრქვევა მინიმუმ 50%-ით 2050 წლისთვის 2008 წელთან შედარებით „საერთაშორისო საზღვაო ორგანიზაციის სტრატეგიის სასათბურე გაზების გამოფრქვევის შემცირების კუთხით“ ფარგლებში. აღნიშნული ინიციატივის მხარდაჭერის მიზნით, ნაოსნობის საერთაშორისო პალატამ და საზღვაო სამრეწველო დარგების სხვა ასოციაციებმა შეთავაზეს შეექმნათ სასათბურე გაზების გამოფრქვევის შემცირების მხარდაჭერის კვლევისა და განვითარების ფონდი. ფონდის მუშაობის დაფინანსება შესაძლებელია მოხდეს ნაოსნობაში წიაღისეული საწვავის გამოყენებაზე გადასახადის შემოღების ხარჯზე. აღნიშნული თემის განხილვა და კვლევა დღესაც მიმდინარეობს, მ.შ. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მიერ.

„ლურჯი ეკონომიკის“ მდგრადი განვითარება მოითხოვს მნიშვნელოვან ფულად დაბანდებას. ამასთან უნდა აღინიშნოს, რომ „ლურჯი ეკონომიკის“ განვითარებაში ინვესტიციებს, მ.შ. „ლურჯი ეკონომიკის“ ინოვაციურ დარგებში, შეიძლება შესვლის მაღალი დანახარჯები ქონდეს და ვერ შეძ-

ლოს დაბანდების სწრაფი უკუგება. ასეთ სიტუაციაში წარმოიშვება დაფინანსების ინოვაციური მექანიზმების დანერგვის საჭიროება, მ.შ. გამოყენებულ იქნას შერეული დაფინანსება და „ლურჯი“ ობლიგაციები. ექსპერტების შეფასებით „ლურჯ ეკონომიკაში“ ინვესტიციების ამონაგების თანაფარდობა 5:1-ს შეადგენს [5].

აღსანიშნავია, რომ 2018 წელს მსოფლიო ბანკმა სეიშელის კუნძულებთან ერთობლივად გამოუშვა მსოფლიოში პირველად „ლურჯი“ ობლიგაციები 15 მლნ აშშ დოლარის ოდენობის, თევჭერის სფეროში მდგრადი პროექტების მხარდასაჭერად. 2019 წელს მსოფლიო ბანკმა Morgan Stanley-სთან ერთად გამოუშვა 10 მლნ აშშ დოლარის ოდენობის „ლურჯი“ ობლიგაციები ოკეანეების პლასტიკური ნარჩენებით დაბინძურების პრობლემის გადაჭრის მიზნით და შვეიცარულ კომპანიასთან swiss ერთობლიობაში 2,6 მლნ აშშ დოლარის თანხაზე მტკნარი წყლისა და ზღვის ცხოველების საარსებო გარემოს დაცვისა და აღდგენისათვის. მსოფლიო ბანკის ინიციატივის შემდგომ რიგმა სხვა საფინანსო დაწესებულებებმა დაიწყეს და გეგმავენ „ლურჯი“ ობლიგაციები გამოშვებას.

„ლურჯი ეკონომიკის“ დაფინანსება შიძლება დააჩქაროს საპასუხისმგებლო პოლიტიკისა და ბიზნეს-პრაქტიკების დანერგვა, თუკი დაფუძნებული იქნება გლობალურ პრინციპებსა და სტანდარტებზე. ასეთი პრინციპების მაგალითს წარმოადგენს გაეროს მდგრადი ოკეანეების პრინციპების გლობალური შეთანხმება ან/და „ლურჯი ეკონომიკის“ მდგრადი დაფინანსების ინიციატივა (UNEP) [5].

დასკვნა

მზარდი გამოწვევების მიუხედავად, ოკეანე უზარმაზარ შესაძლებლობებს სთავაზობს ადამიანებს რესურსების ასათვისებლად. უზარმაზარი პოტენციალის მატარებელია ოკეანის განახლებადი ენერგეტიკა: ტალღების ენერგია, მოქცევის ენერგია, ოფშორული ქარის ენერგია, ზღვის ენერგია, ზღვის ბიოენერგია და ა.შ.

ოკეანის ფსკერი „მწვანე გადასვლისათვის“ შეიცავს კაცობრიობისათვის აუცილებელ მინერალებს, ზღვის ბიოტექნოლოგიები საშუალებას იძლევა ახალი ფარმაცევტული საშუალებების, წამლების, კოსმეტიკის, მეცხოველეობისათვის საკვები დანამატების შემუშავებას და ატმოსფეროში მეთანის გამოტყორცნის შემცირების საშუალებას.

ეროვნული შემოსავლების ფორმირება ხდება „ლურჯი ეკონომიკის“ მდგრადი და კომპლექსური მართვით, რომელიც დაფუძნებულია ისეთ ინსტრუმენტებზე, როგორიცაა: სანაპირო ზონების ინტეგრირებული მართვა, საზღვაო სივრცითი დაგეგმარება, დაცული ზღვის ტერიტორიების შექმნა.

„ლურჯი ეკონომიკის“ განვითარების თანამედროვე გამოწვევები ქმნიან მათი მართვისადმი საერთაშორისო მიდგომების ფორმირების აუცილებლობას. „ლურჯი ეკონომიკის“ სფეროში იქმნება საერთაშორისო თანამშრომლობის ახალი ფორმატები, ფორმირდება საერთაშორისო სამართლებრივი ბაზა ოკეანის რესურსების ასათვისებლად, იქმნება „ლურჯი ეკონომიკის“ პროექტების ფინანსირების ახალი მექანიზმები, მუშავდება ინდიკატორები „ლურჯი ეკონომიკის“ დარგების პროგრესის შესაფასებლად, სოციალური და ეკოლოგიური მდგრადობის გაზრდაში.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Blue growth: unlocking the potential of the oceans (H2020-BG-2014-2015), Blue Growth: demonstrating an ocean of opportunities (H2020-BG-2016-2017), Blue Growth: sustainably harvest the potential of aquatic and marine resources, while protecting biodiversity and enhancing climate resilience (H2020-BG-2018-2020).
2. Sumaila, U.R., Walsh, M., Hoareau, K. et al. Financing a sustainable ocean economy. Nat Commun 12, 3259 (2021). <https://doi.org/10.1038/s41467-021-23168-y>
3. P. Ramirez-Monsalve, J Van Tatenhove 'Mechanisms of power in maritime spatial planning processes in Denmark, Ocean & Coastal Management' (2020).
4. Taylor S. et al. (2017). Eunomia. Green Jobs in the Blue Economy – A Bottom-up Approach. No 11.066100/-2015/716324/SFRA/ENV.C2 . Final Report to DG Environment of the European Commission.
5. The EU Blue Economy Report 2022. European Union, 2022.

Potential and Opportunities of "Blue Economy"

Tea Lazarashvili

Associate Professor

Caucasus International University

Nazira Kakulia

Associate Professor

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

SUMMARY

A common consensus among countries to understand the concept of "blue economy" and to increase the use of the potential of the world's oceans was first achieved within the framework of the UN concept ~Rio+20~ for sustainable development in 2012. In 2015, the idea of the concept became the basis for defining the 14th goal of sustainable development of the United Nations "Underwater resources".

The concept of "blue economy" is aimed at the systematic and sustainable development of those sectors of the economy, which are related to the use of the resources of the world's oceans and seas, and expresses the aspiration of the world community, between ensuring ecological security and social well-being of the earth's population.

Keywords: "blue economy", sustainable development, ecological security, "blue bonds".